

SELDI STRATEGIJA I AKCIONA AGENDA

za Dobro Upravljanje i
Antikorupciju u Jugoistočnoj Evropi

**Southeast Europe Leadership
for Development and Integrity**

**SELDI STRATEGIJA I AKCIONA
AGENDA**

**za Dobro Upravljanje i
Antikorupciju u Jugoistočnoj Evropi**

seldi.net

SELDI Strategija i Akciona agenda utvrđuju misiju i ciljeve SELDI koalicije do kraja 2016. godine i opisuju specifične aktivnosti mreže. SELDI je otvorena inicijativa, koja je uvijek usmjerena ka proširenju i privlačenju organizacija civilnog društva, donosioca politika i drugih zainteresovanih strana, koje mogu doprinijeti njenim ciljevima, podijeliti iskustva i podržati mjere za dobro upravljanje i antikorupciju u Jugoistočnoj Evropi.

140 aktera u borbi protiv korupcije (organizacije civilnog društva, donosioci politika, međunarodne organizacije, istraživači i novinari iz devet zemalja) su konsultovani i pružili vrijedne povratne informacije za unapređenje SELDI Strategije i Akcione agende.

Osnivači SELDI koalicije:

Albanski centar za ekonomska istraživanja (ACER), Albanija,
Centar za demokratsku tranziciju (CDT), Crna Gora
Centar za istraživačko novinarstvo (CIN), Bosna i Hercegovina
Centar za liberalno-demokratske studije (CLDS), Srbija
Centar za demokratske studije (CSD), Bugarska
Forum građanske akcije FORCA Požega, Srbija
Evropska kuća (HoE), Albanija
Institut Alternativa (IA), Crna Gora
Institut za demokratiju „Societas Civilis“ Skoplje (IDSCS), Republika Makedonija
INSTITUTI RIINVEST, Kosovo
Kosovski institut prava (KLI), Kosovo
Makedonski centar za međunarodnu saradnju (MCIC), Republika Makedonija
Ohridski institut za ekonomske strategije i međunarodne poslove, Republika Makedonija
Partnerstvo za društveni razvoj (PSD), Hrvatska
Sekretarijat Regionalne antikorupcijske inicijative (RAI), Bosna i Hercegovina
„Syri i Vizionit“, Kosovo
Turska fondacija za ekonomske i socijalne studije (TESEV), Turska

ISBN 978-954-477-208-6

2013, Southeast Europe Leadership for Development and Integrity (SELDI)

 Creative Commons License

Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported

Centar za demokratske studije
5 Alexander Zhendov

© 1113 Sofija
tel.: (+359 2) 971 3000
fax: (+359 2) 971 2233
csd@online.bg, www.csd.bg

Ovaj dokument nastao je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj dokumenta je isključiva odgovornost SELDI inicijative i ni u kom slučaju ne odražava stavove Evropske Unije.

SADRŽAJ

1. Osnovne informacije	6
2. Strategija mreže Liderstvo za razvoj i integritet Jugoistočne Evrope	8
3. Misija.....	9
4. Ciljevi	9
5. Alati	9
6. Aktivnosti.....	10
7. Organizaciona izvrsnost i izvrsnost u znanju.....	13
8. Uprava SELDI mreže.....	15
9. Zajedničko djelovanje sa drugim EU i međunarodnim inicijativama.....	17
10. Očekivani rezultati i uticaji.....	17
11. Održivost.....	18
Aneks 1. Osnivači SELDI mreže	19
Aneks 2. Sistem za monitoring korupcije.....	22

1. OSNOVNE INFORMACIJE

Korupcija je jedan od gorućih problema u Jugoistočnoj Evropi. Prema Kancelariji Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal - UNODC korupcija je pitanje od izuzetne važnosti za zemlje Zapadnog Balkana, zbog svog štetnog uticaja na društveni i ekonomski razvoj. U 2010.godini, u prosjeku, jedan od šest građana u regionu bio je direktno ili indirektno izložen činu davanja mita javnom funkcioneru na godišnjem nivou¹.

Prema Indeksu percepcije korupcije Transparency International za 2011.godinu², Albanija ima najveći nivo percipirane korupcije u javnom sektoru i nalazi se na 113 mjestu (od 176 rangiranih zemalja), a slijedi Kosovo (na osnovu Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija - UNSCR 1244/99) na 105 mjestu, Srbija (80 mjesto), Bugarska i Crna Gora (obje na 75 mjestu), i Bosna i Hercegovina (72 mjesto). Na 54 mjestu Turska je najbolje rangirana u regionu, ali njena ocjena i dalje označava da je njeni građani percipiraju prije kao korumpiranu, nego kao čistu. Zemlje u regionu suočavaju se sa uobičajenim problemima u borbi protiv korupcije. Većina zemalja u regionu je uspostavila vladine strategije i institucije za borbu protiv korupcije, ali njihovo sprovođenje i dalje ostaje slabo. Na osnovu analize izvještaja Evropske komisije (EK) o napretku u pridruživanju i proširenju zemalja u regionu kao **najčešći problemi u borbi protiv korupcije u Jugoistočnoj Evropi** identifikovani su sljedeći:

- zakonodavstvo o finansiranju političkih partija nije uređeno ili je bez uticaja (8 zemalja);
- nezadovoljavajuća ili problematična saradnja i koordinacija među institucijama (6);
- slabi kapaciteti za istragu i slabo sudsko gonjenje (6);
- slabo zakonodavstvo u oblasti javnih nabavki i sprovođenje zakona (6);
- slabi administrativni kapaciteti inspekcije za javne finansije (5);
- dugotrajna ili obustavljena suđenja, nekoliko pravosnažnih presuda, nedosljedne ili nezadovoljavajuće presude (5);
- slabi mehanizmi monitoringa antikorupcijskih politika (5), itd.

Korupcija je negacija vladavine prava i dobrog upravljanja, i prepreka za uspješno sprovođenje zakona i djelotvorno funkcionisanje javnih institucija. Organizacije civilnog društva iz regiona u pitanju moraju pronaći zajedničku platformu sa institucijama u državi kako bi radili da to spriječe. Smanjenje korupcije zahtijeva ne samo relevantne mjere za izgradnju institucija, već i stvaranje društvenih preduslova za uspostavljanje vladavine prava. Ovo je težak zadatak za organizacije civilnog društva u regionu koji je vezan javnim finansijama i slabim kapacitetima i inicijativama u privatnom sektoru. **Organizacije civilnog društva u regionu suočavaju se sa sličnim skupom nedostataka kapaciteta i problema u razvoju**, kao što su:

- neadekvatni ljudski resursi;
- finansijska slabost;

¹ UNODC, 2011.g., Korupcija u zemljama Zapadnog Balkana: Mito kako ga doživljava stanovništvo, Beč.

² Transparency International, 2012.g., Indeks percepcije korupcije.

³ Stefanov, R., Hristov D., Korupcija u Jugoistočnoj Evropi, Poglavlje 4 Priručnika Doing Business u Jugoistočnoj Evropi, Sternad, D. i Doering T. (eds), Palgrave Macmillan 2012.g. Brojevi u zagradama označavaju broj zemalja u kojima je Evropska komisija naglasila ovo pitanje kao problem. Ukupan broj zemalja koje su procijenjene je 9.

- loše upravljanje i strateško planiranje;
- nedostatak informacija o nacionalnim politikama;
- nizak nivo analitičkih kapaciteta;
- slaba javna i biračka podrška;
- neefikasne i neodržive mreže.⁴

Postoje brojne mogućnosti za terensko učenje i razmjenu praktičnog znanja u oblasti dobrog upravljanja i antikorupcije u regionu. **Mreža Liderstvo za razvoj i integritet Jugoistočne Evrope (SELDI)** okuplja vodeće organizacije civilnog društva u toj oblasti kako bi pružila pomoć u nadogradnji postojećih i stvaranju novih mogućnosti za unapređenje upravljanja i antikorupcije.

Perspektiva pristupanja Evropskoj uniji stvorila je ukupni povoljni politički okvir za rješavanje korupcije u Jugoistočnoj Evropi. Uz pomoć međunarodne zajednice, a naročito od strane Evropske komisije i drugih evropskih institucija, zemlje Zapadnog Balkana i Turska su preduzele niz koraka u borbi protiv korupcije.

Bilo je mnogo različitih inicijativa za antikorupciju i dobro upravljanje koje su podržale Evropska komisija kao i UNODC, Program razvoja Ujedinjenih Nacija (UNDP), Svjetska banka, Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID), Centralna Evropska Inicijativa (CEI), Regionalna antikorupcijska inicijativa (RAI), itd. Ključna zajednička lekcija koju su izvukli je da međunarodni pritisak i finansiranje treba upotpuniti domaćim, dinamičnim platformama organizacija civilnog društva koje su sposobne za kontinuirano praćenje stanja, podizanje svijesti o pitanjima od interesa, učenje od kolega iz regiona i okupljanje koalicija vladinih, nevladinih i međunarodnih partnera koje bi djelovale na određene probleme.

Ova *Strategija i Akciona* agenda imaju za cilj da uspostave jednu takvu platformu, koristeći kao odskočnu dasku rezultate Inicijative za pravni razvoj u Jugoistočnoj Evropi za period od 2001 – 2002. godine i uzimajući u obzir napore u transformisanju Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Evropu u Savjet za regionalnu saradnju sa Regionalnom antikorupcijskom inicijativom (RAI). Predložena strategija će takođe imati koristi od povećane pažnje po pitanju suzbijanja korupcije u strategiji proširenja EU i samoj Evropskoj Uniji u protekloj deceniji. Evropska komisija je 2007. godine po prvi put u svojoj istoriji uvela post-pristupni mehanizam za praćenje napretka u borbi protiv korupcije u Bugarskoj i Rumuniji – Mehanizam saradnje i verifikacije. Poglavlja 23 - Pravosuđe i osnovna prava i 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost postali su osovina pristupnih pregovora Hrvatske s EU, i ostaće glavni fokus budućih pristupnih pregovora. Borba protiv korupcije je identifikovana kao ključni izazov u strategijama proširenja EU za 2011, 2012 i 2013. godinu.⁵ Na evropskom nivou Evropska komisija je istakla u 2011. godini ambiciozno Saopštenje o *Borbi protiv korupcije u EU*, koje predviđa uvođenje mehanizma za periodično procjenjivanje napora zemalja članica EU u borbi protiv korupcije - *EU Izvještaj o borbi protiv korupcije*⁶. Prvi izvještaj bi trebalo da se pojavi 2013. godine.

⁴ Sterland, B., Rizova, G., 2010, Kapaciteti organizacija civilnog društva u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj: Komparativni pregled osam zemalja, procjena potreba organizacija civilnog društva, TACSO, oktobar 2010.g.

⁵ Evropska komisija, 2011.g., Strategija proširenja i glavni izazovi 2011 – 2012, COM(2011) 666 finalna verzija, Brisels, 12.10.2011 i Evropska komisija, 2012.g., Strategija proširenja i glavni izazovi 2012-2013, COM (2012), 600 finalna verzija.

⁶ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu i Evropskoj ekonomskoj i socijalnoj komisiji, Borba protiv korupcije u EU, COM/2011/0308 finalna verzija

TABELA 1. ZAJEDNIČKE RANJIVOSTI VEZANE ZA KORUPCIJU U JUGOISTOČNOJ EVROPI

Tok privatizacije koji je proizveo korupciju

Poteškoće u privlačenju stranih investicija

Povoljna sredina za organizovane kriminalne grupe

Značajna siva ekonomija

Visok nivo nezapošljenosti, istaknut globalnom ekonomskom krizom

2. STRATEGIJA MREŽE LIDERSTVO ZA RAZVOJ I INTEGRITET JUGOISTOČNE EVROPE

SELDI *Strategija i Akciona agenda* pružaju pregled misije i postavljaju ciljeve SELDI koalicije do kraja 2016. godine. Detaljno objašnjavaju i konkretne aktivnosti mreže tokom predstojeće dvije godine, sve do kraja 2014. godine. Ovaj dokument će biti ažuriran po potrebi u drugoj polovini 2014. godine. SELDI je otvorena inicijativa, koja stalno teži proširenju i privlačenju organizacija civilnog društva, donosioca odluka i drugih zainteresovanih strana, koji mogu doprinijeti njenim ciljevima, razmijeniti iskustva i podržati antikorupcijske mjere u regionu.

Osnivače SELDI mreže čine 17 organizacija civilnog društva iz devet zemalja u regionu:

1. Centar za demokratske studije (CSD), Bugarska - koordinator
2. Albanski centar za ekonomska istraživanja (ACER), Albanija
3. Evropska kuća (HoE), Albanija
4. Centar za istraživačko novinarstvo (CIN), Bosna i Hercegovina
5. Partnerstvo za društveni razvoj (PSD), Hrvatska
6. INSTITUTI RIINVEST, Kosovo
7. „Syri i Vizionit“, Kosovo
8. Makedonski centar za međunarodnu saradnju (MCIC), Republika Makedonija
9. Institut za demokratiju „Societas Civilis“ Skoplje (IDSCS), Republika Makedonija
10. Ohridski institut za ekonomske strategije i međunarodne poslove, Republika Makedonija
11. Centar za demokratsku tranziciju (CDT), Crna Gora
12. Institut Alternativa (IA), Crna Gora
13. Centar za liberalno-demokratske studije (CLDS), Srbija
14. Forum građanske akcije FORCA Požega, Srbija
15. Turska fondacija za ekonomske i socijalne studije (TESEV), Turska
16. Sekretarijat Regionalne antikorupcijske inicijative (RAI), Bosna i Hercegovina
17. Kosovski institut prava (KLI), Kosovo

3. MISIJA

Misija Liderstva za razvoj i integritet Jugoistočne Evrope je jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva u regionu da sarađuju, prate i utiču na dobro upravljanje i korupciju u Jugoistočnoj Evropi i Turskoj putem javno-privatnog partnerstva.

4. CILJEVI

SELDI Strategija i Akciona agenda imaju za cilj da posluže kao nacrt za koaliciju organizacija civilnog društva, ali i kao izjava o vrijednostima, koja se može iskoristiti kako bi se privukli novi partneri i informisale i motivisale ostale zainteresovane strane. *Akciona agenda* ima za cilj da ojača legitimitet partnerstva, a poboljšaće i transparentnost i odgovornost. Osim toga, *Akciona agenda* stavlja fokus na unapređenje sredine za građanski aktivizam i socijalni dijalog između države i društva na regionalnom i nacionalnom nivou, oko čega će se organizacije civilnog društva i druge zainteresovane strane dogovoriti kako da djeluju.

Specifični ciljevi *Strategije i Akcione agende* su:

- Stvaranje **koalicije** sličnih organizacija civilnog društva u Jugoistočnoj Evropi za borbu protiv korupcije i dobro upravljanje;
- Unapređenje **kapaciteta, znanja i posvećenosti** organizacija civilnog društva za pružanje analize, monitoring i zagovaranje politika, mjera i reformi iz oblasti dobrog upravljanja i borbe protiv korupcije i jačanje saradnje i razumijevanja između organizacija civilnog društva izvan regionalnog i nacionalnog nivoa;
- Unapređenje **socijalnog dijaloga između države i društva** i poboljšanje sredine za građanski aktivizam na regionalnom i nacionalnom nivou;
- Doprinos intenziviranoj **terenskoj javnoj/građanskoj podršci** i učešću u mjerama dobrog upravljanja i antikorupcije;
- Pomoć **samim organizacijama civilnog društva** da unaprijede svoj legitimitet, transparentnost i odgovornost.

5. ALATI

Strategija i Akciona agenda su zasnovane na tri glavna stuba:

- **Izgradnja institucija:** osnivanje koalicije organizacija civilnog društva putem izrade i potvrde aktuelne Strategije i Akcione agende organizacija civilnog društva i konstituisanja upravljačkih struktura koalicije organizacija civilnog društva - Upravni odbor i Međunarodni savjetodavni odbor. CSD će djelovati kao sekretarijat inicijative. Interakcija između članova koalicije će biti operacionalizovana kroz:
 - o učešće na SELDI događajima;
 - o konsultacije o glavnim rezultatima zagovaranja - nacionalni i regionalni antikorupcijski izvještaji; i
 - o terenski rad, uključujući i rad putem internet stranice i medija.
- **Zaštitnik** (u originalu *watchdog* što znači pas čuvar, prim.prev.): sprovođenje dvogodišnjeg ciklusa *Sistema za monitoring korupcije (SMK)*. SMK je dizajniran i razvijen od strane Centra za demokratske studije. Sistem za monitoring korupcije je prvi te vrste u post-socijalističkim zemljama koji kombinuje značajne istražne resurse i snažan antikorupcijski potencijal. Svrha SMK je da mjeri nivo korupcije u zemlji, kao i da identifikuje povezane percepcije, mišljenja i očekivanja javnosti. SMK je prvi put stavljen na upotrebu 1998. godine i jedna od značajnijih koristi je prikupljanje podataka o strukturi i

dinamici koruptivne prakse u Bugarskoj i Jugoistočnoj Evropi. Ima nekoliko važnih prednosti:

- o usklađenost s UN pristupom viktimizacije u mjeranju administrativnih nivoa korupcije;
- o oslanjanje na različite izvore informacija i kombinovanje kvantitativnih i kvalitativnih metoda za monitoring i procjenu;
- o korišćenje nacionalno i međunarodno utvrđenih metoda i indikatora za procjenu stvarne rasprostranjenosti korupcije i njene javne percepcije;
- o dinamička uporedivost rezultata monitoringa u vezi sa opsegom, oblastima, kao i oblicima korupcije.

Sistem za monitoring korupcije opisan je u Aneksu 2. Detaljan prikaz metodologije Sistema za monitoring korupcije može se naći u *Čista budućnost. Antikorupcijski akcioni plan za Bugarsku. Monitoring. Indeksi procjene korupcije (Clean Future. Anti-Corruption Action Plan for Bulgaria. Monitoring. Corruption Assessment Indexes)*, Centar za demokratske studije, Sofija, 1998. godina, kao i *Zločin bez kazne: borba protiv korupcije i organizovanog kriminala u Bugarskoj (Crime without Punishment: Countering Corruption and Organized Crime in Bulgaria)*, Centar za demokratske studije, Sofija, 2009. godina.

SMK će obezbijediti glavne podatke za nacionalne *Izveštaje o procjeni korupcije, Regionalni antikorupcijski izvještaj*, kao i za serije sižea politike *Dobro upravljanje u Jugoistočnoj Evropi*.

- **Zagovaranje:** inicijativa predviđa javne rasprave o mogućim antikorupcijskim mjerama i podizanje svijesti na regionalnom nivou putem događaja visokog profila, pres konferencija, sižea politika, i izvještaja. Svaki događaj će se iskoristiti kako bi se okupile zainteresovane strane i krenulo naprijed sa *Akcionom agendom*.

6. AKTIVNOSTI

Aktivnost 1: Stvaranje koalicije, umrežavanje i konsultovanje zainteresovanih strana

- **Uspostavljanje upravljačke strukture koalicije organizacija civilnog društva:** Upravni odbor (UO) i Međunarodni savjetodavni odbor za dobro upravljanje i borbu protiv korupcije.
- **Iskorak ka drugim koalicijama organizacija civilnog društva** u Jugoistočnoj Evropi kako bi se omogućili širi odnosi organizacija civilnog društva, zainteresovanih strana i građana. Obezbeđivanje visokog nivoa obaviještenosti i saradnje će obezbijediti i veće priznanje od strane vladinih institucija za vrijednost učešća organizacija civilnog društva u procesu reformi.
- **Konsultovanje zainteresovanih strana** o Strategiji i Akcionoj agendi sprovede se tako što će se poslati nacrt dokumenata na unaprijed definisani spisak zainteresovanih strana (organizacije civilnog društva, vlada, javna uprava i međunarodne organizacije). Članovi koalicije organizacije civilnog društva će se takođe uključiti u **otvorene konsultacije ili prikupljanje ideja** iz šire zajednice.

Aktivnost 2: Izgradnja kapaciteta

- **Utvrđivanje materijala za obuku i metodološkog paketa** o Sistemu za monitoring korupcije na osnovu dostupnih alata i izvještaja.
- **Održavanje radionice o izgradnji kapaciteta za monitoring korupcije**, kako bi se članovi koalicije organizacija civilnog društva obučili o metodama monitoringa korupcije, kako bi im se predstavili praktični primjeri i pripremile organizacije civilnog društva za sprovođenje istraživanja o korupciji i predstavljanje rezultata donosiocima odluka, medijima i drugim zainteresovanim stranama.

Aktivnost 3: Dijagnostika korupcije i monitoring

- **Prikupljanje raspoloživih podataka i informacija** o: (a) mehanizmima koruptivne prakse koje je potrebno dodatno analizirati i istražiti, (b) efikasnost napora vlade u borbi protiv korupcije i problemi specifični za državu koje treba riješiti; (c) specifične potrebe za promjenama u kreiranju antikorupcijske politike i antikorupcijskih zakona kako bi se bolje strukturisala strategija projekta i fokusirali budući izvještaji i preporuke za politiku, (d) fokus na problemima specifičnim za pojedinu zemlju, kao i na metodologiji kako bi se glavni podaci i rezultati učinili više ciljanim i relevantnim, ako je potrebno.
- **Desk istraživanje** kako bi se upotpunio *Sistem za monitoring korupcije*. Aktivnost će imati za cilj da detaljno istraži i analizira ranije prikupljene informacije. Identifikovaće nedostatke i potrebe u politici i zakonodavstvu, najnoviji razvoj i najbolju praksu, kao i moguće preporuke za politiku. Istraživanje će proizvesti **izvještaj o identifikovanim ključnim nedostacima u oblasti dobrog upravljanja i antikorupcije**. Desk istraživanje će upotpuniti rezultate *Sistema za monitoring korupcije* i koristiće se za informisanje nacionalnih *Izvještaja o procjeni korupcije* (u originalu: Corruption Assessment Report – CAR, prim.prev.), kao i *Regionalnog antikorupcijskog izvještaja* (u originalu: Regional Anticorruption Report – RAR, prim.prev.).
- **Dijagnostika korupcije – vršenje monitoringa korupcije** putem *Sistema za monitoring korupcije* u svim zemljama koalicije kako bi se identifikovali trendovi i vruće tačke u korupciji. Monitoring će otkriti nivo viktimizacije u korupciji, pritisak korupcije od strane javne uprave, prihvatljivost korupcije i osjetljivost na korupciju, kao i očekivanja o izgledima za uspjeh u borbi protiv korupcije.

Aktivnost 4: Podrška u kreiranju politika vođenih podacima i zagovaranje

- Na osnovu desk istraživanja i rezultata SMK, SELDI će izraditi *Izvještaje o procjeni korupcije* specifične za zemlju. Izvještaj o procjeni korupcije će predstljati sveobuhvatan i jedinstven dokument politike za svaku zemlju. O nacrtu rezultata izvještaja **konsultovaće se relevantne nacionalne i regionalne zainteresovane strane** kako bi pomogle da se spoje i javne i privatne perspektive u nastojanju građenja konsenzusa. Izvještaji o procjeni korupcije (CAR) će biti finalizovani uzimajući u obzir dostavljene povratne informacije zainteresovanih strana. To će stvoriti dodatni aspekt napora koalicije u zagovaranju.

- Nacionalni Izvještaji o procjeni korupcije (CAR) će potom biti sažeti u *Regionalnom antikorupcijskom izvještaju*, koji će biti objavljen i distribuiran zemljama koalicije. U posebnom poglavlju u izvještaju raspravljat će se o mjerama za poboljšanje sredine za razvoj građanskog aktivizma i socijalnog dijaloga između države i društva na regionalnom i lokalnom nivou u oblasti dobrog upravljanja i borbe protiv korupcije. Izvještaj će takođe nastaviti sa pitanjima navedenim u *Akcionalnoj agendi*.
- Izvještaji o procjeni korupcije (CAR) i Regionalni antikorupcijski izvještaj (RAR) će biti usmjereni na glavne antikorupcijske teme, nacionalne i regionalne institucionalne i zakonodavne nedostatke u oblasti borbe protiv korupcije i neophodne mjere povodom sljedećih **tema**:
 - o dinamička uporedivost rezultata monitoringa u vezi sa opsegom, oblastima, kao i oblicima korupcije.
 - o stvaranje povoljnog institucionalnog i pravnog okruženja za suzbijanje korupcije;
 - o mjere za poboljšanje sredine za razvoj građanskog aktivizma i socijalnog dijaloga između države i društva na regionalnom i lokalnom nivou u oblasti dobrog upravljanja i borbe protiv korupcije;
 - o reforma pravosudnog sistema;
 - o suzbijanje korupcije u privredi;
 - o jačanje građanske kontrole u borbi protiv korupcije;
 - o promjena javne percepcije o korupciji;
 - o međunarodna saradnja.

Aktivnost 5: Zagovaranje i terenski rad

SELDI će organizovati niz događaja, s ciljem razmjene primjera najbolje prakse, predstavljanja preporuka politika i povećanja svijesti u odnosu na korupciju i borbu protiv korupcije u regionu:

- **Početna konferencija**, uključujući i radionicu o politikama i prvi sastanak Upravnog odbora, će poslužiti za konačne konsultacije i odobravanje *Strategije i Akcione agende*.
- **Radionica o politikama i zagovaranju** i drugi sastanak Upravnog odbora okupiće organizacije civilnog društva i druge zainteresovane strane kako bi razgovarali i odobrili početne rezultate nacionalnih izvještaja i *Regionalnog antikorupcijskog izvještaja (RAR)*. Rasprava će se fokusirati na najhitnije identifikovane probleme, kao što su: javne nabavke i koncesije, korupcija u carini, korupcija u policiji, itd. Posebna pažnja biće posvećena mjerama za poboljšanje socijalnog dijaloga između države i društva i sredine za građanski aktivizam.
- **Završna konferencija/Regionalni forum o politikama dobrog upravljanja i antikorupcije** će imati za cilj razmjenu iskustava prikupljenih tokom implementacije inicijative u prve dvije godine, te raspravu o nastavku aktivnosti. Događaj će poslužiti kao platforma za razmjenu iskustava, primjera najbolje prakse i predstaviti glavne zaključke i preporuke za politike razrađene kao rezultat implementacije regionalnog *Sistema za monitoring korupcije*. Forum će poslužiti kao događaj zatvaranja zagovaranja u prvom dvogodišnjem ciklusu monitoringa, analize i zagovaranja i potvrditi zaključke Regionalnog antikorupcijskog izvještaja. Zainteresovane strane će procijeniti napredak u implementaciji *Akcione agende* i identifikovati glavna područja koja zahtijevaju dodatnu pažnju.

Aktivnost 6: Svijest javnosti

Kampanju podizanja svijesti javnosti će sprovoditi svi članovi koalicije putem:

- Događaja visokog profila, praćenih konferencijama za novinare sa zainteresovanim stranama i medijima, te medijskim člancima. Povodom svakog ključnog događaja SELDI će raspodijeliti saopštenje za medije.
- Osnivanja virtuelnih radnih grupa za najrelevantnije teme dobrog upravljanja i antikorupcije za region i razrade sižea politike u serijama Dobro upravljanje u Jugoistočnoj Evropi.
- Ažuriranja i publiciteta preko SELDI internet stranice.

7. ORGANIZACIONA IZVRSNOST I IZVRSNOST U ZNANJU

Organizaciona izvrsnost

SELDI postiže **organizacionu izvrsnost** putem:

- Sjedinjavanja **resursa** svih 17 partnerskih organizacija civilnog društva koje dijele slične vrijednosti i duboko su uključene u dobro upravljanje i borbu protiv korupcije na nacionalnom nivou. Raznolikost partnera, među kojima su i osnovane, elitne organizacije civilnog društva i lokalne, *grassroot* organizacije omogućiće koaliciji da s lakoćom uzajamno djeluje i privuče druge zainteresovane strane;
- Oslanjanja na prethodno **partnersko iskustvo** svojih članova. Strategija počiva na, uspješnim primjerima najbolje prakse Bugarske antikorupcijske inicijative *Koalicija 2000*, kao i regionalne inicijative organizacija civilnog društva za izgradnju kapaciteta *Inicijative za pravni razvoj Jugoistočne Evrope*, a dijelom ih i ponavlja. Glavni koalicioni partneri su zajedno radili u prošlosti u oblasti dobrog upravljanja i borbe protiv korupcije i imaju dokazane reference i iskustvo u ovoj oblasti.
- Primjene institucionalnog pristupa u konsultacijama sa zainteresovanim stranama i zagovaranju. To se može sažeti na sljedeći način:
 - o **Korisnička grupa više zemalja**, opravdano u smislu nedostatka nacionalnih napora u regionu u oblasti unapređenja upravljanja i suzbijanja korupcije;
 - o **Inovativan pristup** u spajanju institucija javnog i privatnog sektora da rade zajedno na pitanjima demokratskih reformi, posebno antikorupcije i dobrog upravljanja;
 - o **Nova regionalna institucionalna platforma** - *Regionalni antikorupcijski izvještaj* i Regionalni forum za dobro upravljanje i borbu protiv korupcije za saradnju u oblasti dobrog upravljanja/antikorupcije.
- **Otvorene upravljačke strukture** koja omogućava korišćenje dodatnog stručnog znanja od strane različitih spoljnih eksperata i zainteresovanih strana, upravljanje i koordinaciju svim ekspertskim timovima iz više partnerskih organizacija civilnog društva na lokalnom nivou, odgovornost i monitoring kvaliteta rada i blagovremenog završetka u skladu sa vremenskim rasporedom. Predložena upravljačka struktura omogućuje i međuzavisnost između partnera i relativne slobode da organizuju svoje resurse i vrijeme u skladu sa njihovim potrebama i lokalnim zahtjevima.

- Obezbeđivanja višestrukih **prostora i mogućnosti za zagovaranje** i svijest. Dvogodišnji radni ciklus koalicije uokviren je dvijema glavnim mogućnostima zagovaranja. SELDI dokumenti i događaji će obezbijediti transparentan prikaz onoga što je bilo planirano u početku, i onoga što je postignuto na kraju, uključujući i u oblasti unapređenja sredine za građanski aktivizam i socijalni dijalog između države i društva na regionalnom i nacionalnom nivou. Još važnije, budući da će biti potvrđeni i od strane organizacija civilnog društva i drugih zainteresovanih strana, oni će poboljšati međusobno razumijevanje i povjerenje između države i civilnog društva.
- **Korišćenja postojećih resursa na regionalnom nivou.** Uključivanjem RAI, regionalnog međuvladinog antikorupcijskog organa, u inicijativu osiguraće se prijeko potreban prostor za saradnju s nacionalnim i regionalnim javnim zainteresovanim stranama. To će takođe doprinijeti održivosti inicijative i njenom širem i boljem dometu.

Izvrsnost u znanju

SELDI postiže **izvrsnost u znanju** putem:

- Primjene **najboljeg mogućeg** *Sistema za monitoring korupcije* za analizu korupcije i napretka u borbi protiv korupcije u regionu, koji će obezbijediti koaliciji jake metričke podatke kako bi se zalagali za potrebne promjene i podizanje svijesti o specifičnim rješenjima politika. Pouzdani podaci monitoringa će podržati funkciju zaštitnika koalicije i povećati njen legitimitet među ostalim zainteresovanim stranama i javnosti. Takođe će obezbijediti zajednici organizacija civilnog društva, ali i nacionalnim i međunarodnim donosiocima odluka instrument za monitoring napretka u borbi protiv korupcije i dijagnostifikovanje najproblematičnijih sektora ili oblasti kojima je potrebna intervencija. Podaci će osposobiti organizacije uključene u proces: oni će dobiti relevantni analitički opis stanja (što će omogućiti izradu odgovarajućih antikorupcijskih akcionih planova i strategija) i snažno opravdanje da je korupcija problem vrijedan pažnje političkog i civilnog društva. Izrada dijagnostičkih izvještaja o korupciji na regionalnom nivou pojačava potencijal koalicije organizacija civilnog društva da djeluje kao efikasna regionalna jedinica civilnog društva.
- Kombinovanja **raznolikosti vještina** i sveobuhvatnog znanja. SELDI rješava jedan od najozbiljnijih nedostataka u znanju u regionu u oblasti dobrog upravljanja i korupcije - između teorijskog, radnog znanja i praktičnog eksperimentisanja na terenu. Spajanje ovo dvoje će proizvesti snažan i vjerodostojan narativ koji će uticati na javnu raspravu, kao i na politiku i proces donošenja odluka po pitanju suzbijanja korupcije i dobrog upravljanja u Jugoistočnoj Evropi.
- Izrade **izvršnih, političkih izjava** u obliku izvještaja i sižea, koje opisuju glavne rezultate znanja jednostavnim jezikom kako bi ih građani, donosioci odluka i mediji shvatili. Pisane izjave imaju prednost čuvanja i prenosa znanja efikasno kroz vrijeme i mjesto, što će omogućiti bolje konsultacije sa zainteresovanim stranama i ocjenu kolega.
- Obezbeđivanja **stroge ocjene kolega i procedura javnog potvrđivanja.** Okupljanje Međunarodnog savjetodavnog odbora obezbijediće da svi izvještaji i sižei o politikama koje donosi SELDI prođu najveće moguće ispitivanje i

povratne informacije ocjena kolega. Osim toga, glavne zainteresovane strane će se konsultovati unaprijed o tekstovima *Akcionog plana* i *Regionalnog antikorupcijskog izvještaja* kako bi se osiguralo odgovarajuće učešće i javna potvrda i dogovor o predviđenim preporukama mjera. Ova dva procesa obezbjeđivanja kvaliteta potvrdila su jedan od najmoćnijih alata za jačanje kapaciteta za analizu i zagovaranje;

- Primjene **regionalnog pristupa**. Koalicija neće samo odrediti ključne izazove u svakoj zemlji, već će, što je još važnije, identifikovati problematična područja, koja predstavljaju najveću prijetnju za razvoj Jugoistočne Evrope. Terenska upoređenja i regionalna perspektiva pružaju snažne mogućnosti učenja i podsticaj za izvrsnost na nacionalnom nivou. Ovaj okvir međusobne razmjene i pomoći iniciraće stalnu razmjenu ideja, ojačaje duh saradnje među partnerima SELDI mreže i dovešće do uvjerljivih i efikasnih preporuka za politike u regionu.

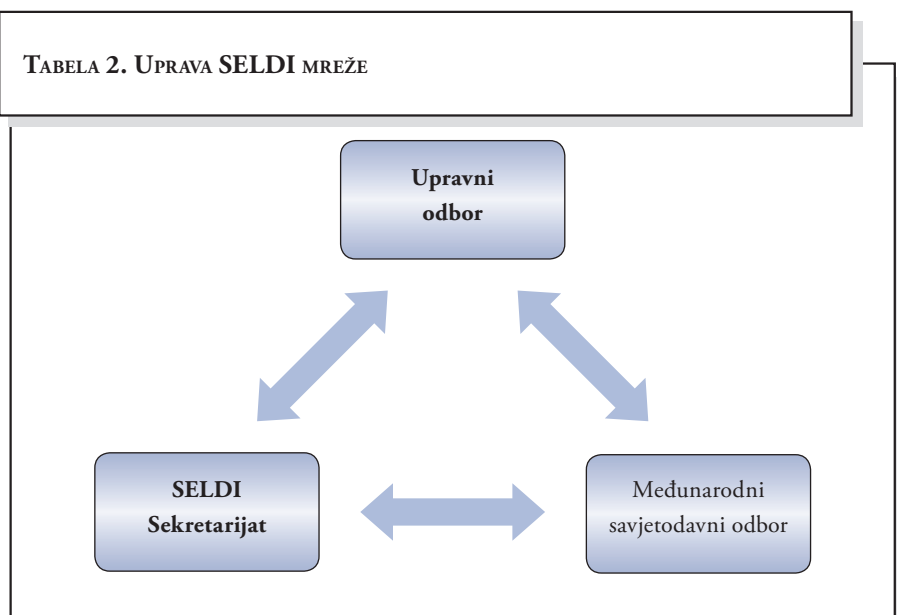
8. UPRAVA SELDI MREŽE

SELDI je formirana od strane grupe 15 partnerskih organizacija civilnog društva i dva pridružena partnera iz Jugoistočne Evrope. Oni zajedno imaju preko 180 zapošljenih - potencijalno najveća think tank i action tank organizacija u oblasti antikorupcije i dobrog upravljanja u regionu. Partnerske organizacije će poslužiti kao „pokretači mreže“ povezujući se s drugim zainteresovanim stranama i organizacijama civilnog društva. SELDI je dio veće mreže od 18 mreža koju podržava Instrument Evropske Unije za pretpristupnu pomoć Fakultet za građansko društvo, koji pruža ogromni potencijal za dalje zajedničko djelovanje u borbi protiv korupcije u regionu.

Tri ključna elementa upravljačke strukture SELDI mreže su:

- **Upravni odbor**, koji uključuje predstavnike svih članova koalicije. Upravni odbor je vrhovni organ za donošenje odluka, kako bi se osiguralo efikasno upravljanje koalicijom. Sastajće se barem jednom godišnje.
- **Međunarodni savjetodavni odbor** određenih regionalnih i međunarodnih lidera u borbi protiv korupcije, koji će pružati strateške smjernice i savjete;
- **Sekretarijat**, koji će osigurati institucionalno sidro SELDI mreže.

TABELA 2. UPRAVA SELDI MREŽE

Na materijalnom nivou, svaki član koalicije će biti uključen u **dvogodišnji ciklus monitoringa i politike**, koji će kulminirati na Regionalnim forumima politika dobrog upravljanja i antikorupcije, a koje će potvrditi *Regionalni antikorupcijski izvještaji*. Ovo dvostrano učešće će osigurati visoku transparentnost i odgovornost koalicije. Biće upotpunjen i konsultacijama sa zainteresovanim stranama i uključivanjem građana tokom cjelokupnog trajanja SELDI mreže.

1. KLJUČNE ANTIKORUPCIJSKE VLADINE ZAINTERESOVANE STRANE PO DRŽAVAMA

Zemlja	Vladina institucija(e)
Albanija	Odjeljenje za internu upravnu kontrolu i borbu protiv korupcije, Savjet ministara; Zajedničke istražne jedinice - Tirana i 6 drugih; Viša inspekcija za prijavljivanje i reviziju imovine
Bugarska	Komisija za sprječavanje i suzbijanje korupcije; Parlamentarna komisija za suzbijanje korupcije; Komisija Vrhovnog sudskog savjeta za suzbijanje korupcije; Komisija za utvrđivanje imovine stečene kriminalnom aktivnošću; Specijalno tužilaštvo i sud za korupciju i organizovani kriminal
Bosna i Hercegovina	Odjeljenje za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, Ministarstvo bezbjednosti; Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (još uvijek nije u potpunosti operativna); Odjeljenje pri Tužilaštvu za organizovani kriminal, korupcije i zločine bijele kragne.
Hrvatska	Nacionalni savjet za monitoring implementacije antikorupcijskih mjera; Komisija za monitoring implementacije antikorupcijskih mjera; Sektor za suzbijanje korupcije, Ministarstvo pravosuđa; Državno tužilaštvo/Kancelarija za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala; Nacionalna policija, Kancelarija za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala; Sudska odeljenja za slučajeve korupcije i organizovanog kriminala; Državna komisija za kontrolu postupaka javnih nabavki; Komisija za sprječavanje konflikta interesa; Vladina kancelarija za saradnju sa NVO.
Republika Makedonija	Državno tužilaštvo i Osnovno državno tužilaštvo za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije; Državna komisija za sprječavanje korupcije; Jedinica za borbu protiv korupcije u okviru Sektora za orrganizovani kriminal u Ministarstvu unutrašnjih poslova; Državna revizorska kancelarija; Ministarstvo pravde; Međusektorski organ za koordinaciju aktivnosti u borbi protiv korupcije u Republici Makedoniji; Savjet za radio-difuziju; Državna izborna komisija.
Crna Gora	Uprava za antikorupcijsku inicijativu; Komisija za sprječavanje konflikta interesa; Specijalni tužilac za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine; Tripartitna komisija za korupciju i organizovani kriminal; Državna revizorska institucija; Državna izborna komisija (finansiranje političkih partija); Parlamentarna institucija; Državna izborna komisija (finansiranje političkih partija); Parlamentarna komisija za borbu protiv korupcije
Srbija	Agencije za borbu protiv korupcije; Savjet za borbu protiv korupcije; sektori za korupcijske prekršaje u okviru Policije i Državnog tužilaštva; Institucija za državnu reviziju; Državna komisija za zaštitu prava ponuđača; Komesar za informacije od javnog interesa i zaštitu ličnih podataka; Policija; Ministarstvo unutrašnjih poslova; Kancelarija za javne nabavke; Upravni sud; Uprava za sprječavanje pranja novca u okviru Ministarstva finansija i ekonomije
Kosovo	Agencija za borbu protiv korupcije; Evropski specijalni predstavnik; Kosovska radna grupa za borbu protiv korupcije; Državno tužilaštvo
Turska	Izvršna komisija za povećanje transparentnosti i borbu protiv korupcije; Ministarska komisija za antikorupcijske politike; Inspeksijski odbor premijera; Savez za etiku i reputaciju Turse; Hacettepe univerzitet.

9. ZAJEDNIČKO DJELOVANJE SA DRUGIM EU I MEĐUNARODNIM INICIJATIVAMA

SELDI *Strategija i Akcioni plan* teže zajedničkom djelovanju s brojnim drugim EU organima i inicijativama u oblasti antikorupcije kao što su:

- ANTICORRP, za sada najveći istraživački projekat koji se finansira iz Sedmog okvirnog programa Evropske Unije za istraživanje - FP7;
- Generalni direktorat za unutrašnje poslove, Generalni direktorat za pravosuđe, OLAF, Frontex i inicijative za sprovođenje *Stokholmskog programa i Akcionog plana*; npr. EU Grupa eksperata o korupciji, itd.
- Dodatno zajedničko djelovanje može se tražiti sa Strategijom Savjeta Evrope o inovaciji i dobrom upravljanju na lokalnom nivou i Evropskom oznakom izvrsnosti u upravljanju.

SELDI će identifikovati kontakt osobe iz organa Evropske Unije radi konsultacija u izradi nacionalnih i regionalnih *Izveštaja o procjeni korupcije*.

SELDI će nastojati da u svoje aktivnosti uključi međunarodne i evropske organe, a organizacije civilnog društva sa značajnim uticajem na borbu protiv korupcije u regionu će takođe biti uključene, kao što su: Evropska komisija (Generalni direktorat za proširenje, Generalni direktorat za unutrašnje poslove), Savjet Evrope; OLAF; GRECO, UNDP i UNODC, RAI, CEI, SECI, SEECF, Transparency International, Svjetska banka i EBRD.

10. OČEKIVANI REZULTATI I UTICAJI

Očekuje se da će *Strategija i Akciona agenda* proizvesti sljedeće **rezultate**:

- Unaprijeđen kapacitet organizacija civilnog društva i civilnog društva za monitoring, analizu i predlaganje mjera antikorupcije i dobrog upravljanja.
- Obezbijedeni mehanizmi za monitoring korupcije i materijali za obuku, iskustvo i znanje za organizacije civilnog društva i građane kako bi ih osposobili da sa statističkim podacima i analitičkim informacijama koje su im potrebne jasno iskažu potrebu za promjenom politike.
- Implementiran *Sistem za monitoring korupcije* i izrada komparativnih statističkih podataka i indeksa o korupciji prikupljenih u svim ciljnim zemljama.
- *Izveštaji o procjeni korupcije* specifični za zemlju i *Regionalni antikorupcijski izvještaj*, uključujući i pregled antikorupcijskih strategija; procjenu sprovedenih politika; inventar najboljih praksi; preporuke za politike.
- Pokretanje regionalnog zajedničkog internšipa između organizacija civilnog društva članova koalicije, koje neće zahtijevati finansijsku pomoć inicijative. Zasnivaće se na uspostavljenim kontaktima između organizacija civilnog društva. Glavni koncept programa će biti da se ponudi zajednički neplaćeni internšip u organizacijama civilnog društva SELDI mreže koji se mogu održavati u više od jedne zemlje ili institucije.
- Staviti pitanje transparentnosti, dobrog upravljanja i korupcije na političku agendu u Jugoistočnoj Evropi i inicirati promjene u stavovima u društvima u regionu kako bi se smanjila tolerancija na korupciju kroz javno zagovaranje i kampanju podizanja svijesti.
- Vladine institucije će prepoznati značaj i vrijednost učesća civilnog društva u procesima reforme dobrog upravljanja i borbe protiv korupcije. Ovaj rezultat će se postići kroz monitoring, izvrsnost u istraživanju i zagovaranje. Vlade imaju tendenciju da prepoznaju izvrsnost i uzmu je u obzir naročito kada dolazi od raznovrsnih mreža organizacija civilnog društva, koje su sposobne da iskoriste svoje resurse na međunarodnom nivou, kao što je SELDI.

Očekuje se da će akcija postići sljedeći **uticaj**:

- obezbijediti organizacijama civilnog društva odgovarajuću metodologiju, obuku i na taj način osposobiti širu zajednicu organizacija civilnog društva (najmanje 60 organizacija civilnog društva) i građane statističkim podacima i analitičkim informacijama koje su im potrebne kako bi jasno iskazali potrebu za promjenom politike u oblasti dobrog upravljanja i borbe protiv korupcije;
- unaprijediti kapacitet civilnog društva za monitoring, analizu i predlaganje mjera transparentnosti i dobrog upravljanja kroz izradu najboljih mogućih izvještaja o politikama: *SELDI Strategija i Akciona agenda*, *Regionalni antikorupcijski izvještaj* i devet nacionalnih *Izvještaja o procjeni korupcije*; imati podršku od strane regionalnih vlada; i postizanje dogovora s vladama za sprovođenje najmanje pet specifičnih antikorupcijskih djelova (npr. zakonodavstvo, kodeksi ponašanja, itd.);
- stvoriti virtuelnu regionalnu think tank i action tank organizaciju za dobro upravljanje i borbu protiv korupcije, koja je prepoznata i odobrena putem pisama odobrenja od strane vlada iz regiona, od strane Evropske komisije i drugih regionalnih javnih zainteresovanih strana;
- staviti pitanje korupcije na političku agendu u Jugoistočnoj Evropi, smanjiti podložnost i povećati netoleranciju na korupciju u regionu;
- povećati kvalitet objavljivanja i aktivnost medija po ovom pitanju; pomoći u sastavljanju barem četiri regionalna izvještaja o istragama korupcije;
- inicirati promjene u stavovima društva i smanjiti toleranciju na korupciju, što bi smanjilo pritisak korupcije; težiti doprinošenju smanjenju prosječnih regionalnih vrijednosti korupcijskog pritiska i viktimizacije u korupciji za najmanje 10%.

11. ODRŽIVOST

SELDI aktivnosti su već nastavak prethodne dvije uspješne inicijative, usmjerene na monitoring borbe protiv korupcije i javno zagovaranje. Mogućnost daljeg proširenja je vrlo visoka, pod uslovom da se obezbijedi odgovarajuće finansiranje. *Sistem za monitoring korupcije* je utvrđena metodologija, koja se koristi u Bugarskoj za redovna istraživanja korupcije i izradu godišnjih *Izvještaja o procjeni korupcije* (koji se objavljuju od 1999.godine). Ista metodologija je primijenjena i 2001 i 2002. godine u zemljama Jugoistočne Evrope. Aktuelna inicijativa ima vrlo visoke šanse da postigne multiplikatorski efekat jer će se upotpuniti vođenje *EU Antikorupcijskog izvještaja* za 2013. godinu. Ovaj posljednji će vjerovatno koristiti slične metričke podatke i analize, što će omogućiti bolje integrisanje rezultata trenutne akcije u nju. Štoviše tako da sve zemlje korisnice akcije imaju čvrste izgleda za priključenje Evropskoj uniji. Korišćenje iste metodologije za ovaj ciklus monitoringa korupcije tokom 2013-2014. godine kao i tokom 2001-2002. godine u Jugoistočnoj Evropi obezbjeđuje **uporedivost rezultata**, identifikaciju **trendova** te ocjenjuje **uticaj politike** primijenjenih antikorupcijskih mjera. Još jedno mjesto za multiplikatorski efekat će se tražiti kroz učešće Regionalne antikorupcijske inicijative, što može učiniti SELDI važnom regionalnom platformom za monitoring borbe protiv korupcije, analizu i zagovaranje.

Rezultati će biti prosljeđeni putem brojnih kanala kako bi se osigurao najveći mogući uticaj: događaji, ciljano slanje izvještaja o politikama, internet stranica SELDI, internet stranice i mreže članova koalicije organizacija civilnog društva, itd.

ANEKS 1. OŠNIVAČI SELDI MREŽE

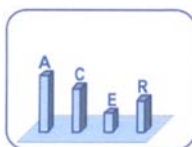
Sekretarijat

Centar za demokratske studije (CSD),
Bugarska, neprofitna organizacija

Internet stranica: www.csd.bg

Članovi SELDI mreže

Albanski centar za ekonomska istraživanja
(ACER), Albanija, neprofitna organizacija

Internet stranica: <http://www.acer.org.al/>

Evropska kuća (HoE), Albanija, Neprofitna
organizacija

Internet stranica: www.houseofeurope.org

Centar za istraživačko novinarstvo (CIN),
Bosna i Hercegovina, udruženje građanja
(jednako kao NVO)

Internet stranica: www.cin.ba

Partnerstvo za društveni razvoj (PSD),
Hrvatska, neprofitna nevladina organizacija

Internet stranica: www.psd.hr

INSTITUTI RIINVEST, Kosovo,
neprofitna organizacija

Internet stranica: www.riinvestinstitute.org

„Syri i Vizionit“, Kosovo, neprofitna
organizacija (NVO)

Internet stranica: www.syriivizionit.org

MACEDONIAN
CENTER FOR
INTERNATIONAL
COOPERATION

M C I C

Makedonski centar za međunarodnu saradnju (MCIC), Republika Makedonija, fondacija (organizacija civilnog društva)

Internet stranica: www.mcms.mk

Institut za demokratiju „Societas Civilis“ Skoplje (DSCS), Republika Makedonija, udruženje građanja

Internet stranica: www.idscs.org.mk

Ohridski institut za ekonomske strategije i međunarodne poslove, Republika Makedonija, udruženje građanja

Internet stranica: www.oi.org.mk

CENTAR ZA
DEMOKRATSKU
TRANZICIJU

Centar za demokratsku tranziciju (CDT), Crna Gora, nevladina organizacija

Internet stranica: www.cdtmn.org

institut alternativa

Institut Alternativa, Crna Gora, nevladina organizacija (udruženje)

Internet stranica: www.institut-alternativa.org

Centar za liberalno-demokratske studije (CLDS), Srbija, nevladina organizacija

Internet stranica: www.clds.rs

Forum građanske akcije FORCA Požega, Srbija, neprofitna organizacija

Internet stranica: www.forca.rs

Turska fondacija za ekonomske i socijalne studije, Turska, nevladina organizacija

Internet stranica: www.tesev.org.tr

Pridruženi članovi

Sekretarijat Regionalne antikorupcijske inicijative (RAI), Bosna i Hercegovina, pravno lice s diplomatskim statusom

Internet stranica: www.rai-see.org

Kosovski institut pravde (KLI), Kosovo, neprofitna nevladina organizacija

Internet stranica: <http://www.kli-ks.org/>

ANEKS 2. SISTEM ZA MONITORING KORUPCIJE

Podaci za SELDI nacionalne Izvještaje o procjeni korupcije i Regionalni antikorupcijski izvještaj za Jugoistočnu Evropu će biti prikupljeni putem terenskih istraživanja i ličnog anketiranja domaćinstava u skladu s metodologijom Sistema za monitoring korupcije. Za procedure uzorkovanja će se koristiti najnovije procjene stanovništva u svakoj zemlji. Kao opšte pravilo SELDI će za anketiranje koristiti dvofazni, slojeviti, slučajni uzorak, uzimajući u obzir vrstu naselja i karakteristike geografskog i ekonomskog područja. Postupak uzorkovanja biće izrađen nakon anketa Regionalnog monitoringa korupcije sprovedenih od strane SELDI mreže tokom 2001 i 2002. godine u nekoliko zemalja u Jugoistočnoj Evropi. Ukupan broj uzoraka po zemlji biće 1.000 ispitanika. Metoda anketiranja će ostati nepromijenjena i za ankete za 2001/2002 i 2013/2014. godinu.

Osnovne informacije

Sistem za monitoring korupcije (CMK) uveden je od strane Centra za demokratske studije 1998. godine, i obuhvata sistem **empirijskih istraživanja i analitičkih izvještaja**. Glavni cilj Sistema za monitoring korupcije je da povremeno predstavi informacije, što bi obezbijedilo zaključke o opsegu korupcije u zemlji i povezane javne stavove, procjene i očekivanja.

Osnovne funkcije Sistema za monitoring korupcije odnose se na ključne rezultate – Indekse korupcije. Indeksi korupcije zasnovani su na anketama obuhvaćenim Sistemom za monitoring korupcije i sažimaju najvažnije indikatore korupcije za procjenu/mjerenje nivoa širenja koruptivne prakse u različitim sferama društva.

Sistem za monitoring korupcije zasniva se na nacionalnim reprezentativnim anketama stanovništva uzrasta od 18 i više godina. Prikupljaju se informacije o javnom mnjenju o sljedećim ključnim pitanjima:

- odnos javnosti prema korupciji;
- identifikovanje različitih vrsta koruptivnog ponašanja;
- lično iskustvo i učešće ispitanika u koruptivnoj praksi;
- nivoi i opseg korupcije;
- rasprostranjenost korupcije među različitim profesionalnim grupama i javnim ustanovama;
- očekivanja vezano za korupciju, itd.

Teorijska osnova indeksa korupcije

Indeksi korupcije čine sistem sintetičkih indikatora, koji predstavljaju rezultate kvantitativnih anketa Sistema za monitoring korupcije u sažetom obliku. Glavni cilj u izradi indeksa korupcije je smanjenje višedimenzionalnosti korupcije, kao društvenog fenomena, s ograničenim brojem sintetičkih indikatora. Prednosti takvog pristupa su najmanje sljedeće:

- sintetički indikatori (indeksi korupcije) omogućuju javnu prezentaciju rezultata, čime se olakšava razumijevanje analize;
- upotreba sintetičkih indikatora je preduslov za uspostavljanje vremenske serije, a time i za analizu i procjenu promjena.

Četiri vrste indeksa korupcije zasnivaju se na relativno jednostavnoj teoretskoj obnovi elemenata društvenog djelovanja:

- društveno djelovanje ima svoje specifične predušlove, među kojima su važniji: stavovi društvenih aktera, internalizovane vrijednosti i način na koji akteri doživljavaju svoju društvenu okolinu;
- društveno djelovanje samo pretpostavlja određeni međuodnos aktera, u kojem oni razmjenjuju resurse koje posjeduju kako bi se postigao određeni cilj;
- rezultati tog djelovanja uključuju određene specifične karakteristike:
 - 1) mijenjaju ili čuvaju inicijalne (pred-aktivnost) predušlove; i
 - 2) ostavljaju određeni „trag“ u društvenom okruženju (mijenjaju ili čuvaju njegove strukturne komponente);
- ispunjavanje ili neispunjavanje ciljeva stvara očekivanja među akterima o karakteru i strukturi društvenog djelovanja u narednom ciklusu. Na osnovu tih očekivanja, svaki akter gradi ili mijenja svoju strategiju ponašanja.

Kada se primijeni na korupciju, ovaj model društvenog djelovanja se može svesti na sljedeće osnovne komponente:

2. OSNOVNE KOMPONENTE KORUPCIJSKOG PONAŠANJA

Komponente akcije	Komponente koruptivnog ponašanja
Preduslovi akcije	Stavovi o korupciji Obuhvata identifikaciju korupcije kao društvenog fenomena, procjenu njene normativne (vrijednost) dopuštenosti, kao i nivo spremnosti da se nadjačaju norme legitimnog društvenog ponašanja.
Interakcija aktera	Koruptivna praksa Obuhvata aktivnosti aktera u stvaranju predušlova za koruptivnu praksu (tj. vršenje pritiska), i stvarna djela koruptivnog ponašanja.
Rezultati akcije	Procjena intenziteta korupcije Obuhvata procjenu nivoa proliferacije (uključenosti) javnih funkcionera u različitim oblicima koruptivnog ponašanja, kao i procjenu nivoa transformacije korupcije u normu ponašanja (u društveno efikasan instrument za rješavanje ličnih problema).
Očekivanja	Procjena perspektive korupcije Obuhvata procjenu sposobnosti društva (tj. njegov potencijal) u borbi protiv korupcije.

Valja napomenuti da primjena opšteg modela društvenog djelovanja (čak i u njegovom pojednostavljenom obliku) na korupciju (u izradi metodologije kvantitativnih istraživanja) zavisi od višestrukih ograničenja. Dakle, model na kojem se istraživanje koruptivnog ponašanja temelji je pojednostavljen. Pri izradi skupa indikatora koji se koriste u stvarnosti, cilj je bio da se koristi prijeko potrebni minimum na način na koji bi bilo moguće održavati profesionalne standarde rada na terenu.

Struktura indeksa korupcije

Sistem za monitoring korupcije obuhvata četiri tipa indeksa:

- **Stavovi o korupciji**
 - (Načelo) Prihvatljivost korupcije: indeks odražava nivo prihvatanja stanovništva, na vrijednosnom nivou, pojedinih djela koruptivnog ponašanja u ime parlamentarnih zastupnika i javnih funkcionera.
 - Osjetljivost na korupciju: ovaj indeks mjeri naklonost ka kompromisima po pitanju vrijednosti, načela i zakonitosti, kako bi se vršila koruptivna djela, kao što su davanje ili primanje novca i/ili poklona u svrhu rješavanja određenih ličnih problema.
- **Koruptivna praksa**
 - Pritisak korupcije na javnost: ovaj indeks pokazuje nivo u kojem su građani izloženi direktnom ili indirektnom pritisku za učestvovanje u korupciji s javnim funkcionerima. To se odnosi na slučajeve u kojima su državni službenici htjeli ili pokazali da očekuju koruptivno ponašanje od građana.
 - Lično učešće u djelima koruptivnog ponašanja (javnost): ovaj indeks odražava samoispovijesti o slučajevima u kojima su građani nudili javnim funkcionerima novac i/ili poklone.
- **Intenzitet korupcije**
 - Rasprostranjenost korupcije: ovaj indeks odražava procjenu građana o rasprostranjenosti korupcije u zemlji. Takođe bi se moglo izračunati za pojedine grupe državnih službenika i javnih institucija.
 - Praktična efikasnost koruptivnog ponašanja: ovaj indeks pokazuje u kojoj mjeri građani percipiraju korupciju kao efikasno sredstvo za rješavanje ličnih problema. Zasniva se na registrovanoj vjerovatnoći da građani ponude novac i/ili poklone kako bi uspješno riješili svoje probleme.
- **Očekivanja o budućnosti korupcije:** ovaj indeks odražava očekivanja javnosti o sposobnosti društva da spriječi korupciju u zemlji.

Tumačenje indeksa korupcije

Korupcija je složen i višedimenzionalan fenomen, i povezuje se s nekoliko različitih definicija. Operativna definicija koju je usvojio Sistem za monitoring korupcije definiše korupciju kao zloupotrebu moći (ekonomske, političke i upravne) u interesu lične ili grupne koristi, a na štetu pojedinca, pojedinih grupa ili društva u cjelini. Ovu vrlo široku definiciju potvrđuje karakter same pojave, kao i širok opseg inicijativa protiv korupcije na nacionalnom i međunarodnom nivou (kako od strane građana tako i vlada).

Širenje korupcije podrazumijeva postojanje četiri potrebne komponente: 1) državni/javni funkcioneri, 2) diskreciono pravo, 3) zloupotreba javnih ovlašćenja, kao i 4) lična korist za funkcionere. Zavisno od manifestacije ovih komponenti, postoje različiti oblici, nivoi, sfere i mehanizmi korupcije.

Korupcija se manifestuje uglavnom putem interakcije između javnog sektora, s jedne strane, a građana i privatnih preduzeća, s druge strane. Postoje dvije osnovne **vrste korupcije**:

- velika korupcija (često se naziva „politička”), koja uključuje najviše javne funkcionere, političare i poslovne ljude, a odnosi se na dodjelu značajnih sredstava; i
- sitna korupcija, što obično uključuje državne službenike nižeg nivoa, a odnosi se na svakodnevne interakcije između njih i građana i preduzeća (malih i srednjih preduzeća). Ovaj drugi tip korupcije je rasprostranjeniji, a povezan je s manjim plaćanjima i/ili sistemom usluga i darova.

Imajući u vidu specifične ciljeve koruptivnog ponašanja, dva specifična **slučaja korupcije** treba uzeti u obzir:

- Prvi, zloupotreba moći radi lične koristi u slučajevima gdje su službenici po zakonu dužni da pruže određene usluge. Ova vrsta korupcije, poznata kao „podmazivanja točka” usmjerena je na brže ili korisnije pružanje usluga, odnosno veću sigurnost u rješavanju problema.
- Drugi slučaj je kada službenik pruža usluge/prava na koja građanin (preduzeće) nema pravo po zakonu, ili čak i usluge koje predstavljaju direktno kršenje zakona.

S ekonomske tačke gledišta, širenje korupcije prati klasične tržišne principe ponude i potražnje: veća potražnja i veće diskreciono pravo funkcionera službenika stvara okruženje koje olakšava i podstiče korupciju. Vrijednost mita zavisi od očekivane dobiti ili koristi. U tom pogledu, koruptivno ponašanje se može smatrati kao uzajamno korisna ekonomska transakcija. Međutim, ova transakcija eliminiše pravila konkurencije i zakonske propise, i time narušava tržišne principe i kriterijume za efikasno ekonomsko djelovanje i odlučivanje.

Definicija korupcije kao negativnog društvenog fenomena omogućuje donošenje nekoliko pretpostavki, što se tiče tumačenja indikatora obuhvaćenih Sistemom za monitoring korupcije:

- U idealnom stanju društva (praktično odsustvo korupcije), stavovi o korupciji bi trebalo da preuzmu minimalne vrijednosti: tj. građani bi trebalo da razumiju koruptivno ponašanje kao moralno nedopustivo i ne bi trebalo da budu skloni kompromitovanju svojih moralnih vrijednosti. Intenzitet koruptivnog ponašanja bi također trebalo da bude minimalan i koruptivno ponašanje bi trebalo da bude ocijenjeno kao nisko, kao efikasno rješavanje problema u praksi.
- Bilo bi logično pretpostaviti da bi postojanje određenog nivoa tolerancije na koruptivno ponašanje (moralna dopustivost) imalo nekoliko posljedica:
 - o Prvo, spremnost na kompromis bi se povećavao, kako se nivo tolerancije povećava.
 - o Drugo, učestalost praktičnih djela korupcije također bi se povećao s nivoom tolerancije (zbog „prirodnog intenziteta” društvenog konformizma).
 - o Treće, u slučajevima kada učestalost koruptivnog ponašanja nadmašuje nivo „pojedinačnih izolovanih slučajeva“, vjerojatno je da bi procjene o sveprisutnosti korupcije značajno nadmašile učestalost praktičnih djela koruptivnog ponašanja (samo jedan slučaj „uzimanja mita“ bio bi dovoljan da se službenik označi kao „korumpiran“).
 - o Četvrto, postojanje društvenog okruženja, gdje djela koruptivnog ponašanja prelaze nivo „pojedinačnih izolovanih slučajeva“, vrlo vjerojatno će proizvesti dojam da je korupcija normalna komponenta društvenog okruženja. Šanse da takva percepcija bude čvrsta i rasprostranjena se povećavaju sa ograničenim sprovođenjem sankcionih mehanizama.

Jedna od osnovnih teorijskih pretpostavki za izradu Sistema za monitoring korupcije je da je važnije **pratiti dinamiku korupcije** u nekoliko dimenzija, nego analizirati njene početne/aktuelne vrijednosti. Kako je korupcija identifikovana kao problem za društvo, bilo bi važno procijeniti njenu ozbiljnost. Međutim, važnije je znati njenu dinamiku: tj. hoće li se korupcija razvijati u pozitivnom ili negativnom smjeru u odnosu na svoje početne osnovne vrijednosti.

Indeksi korupcije daju približnu vrijednost opsega i aspekta korupcije na osnovu procjena građana i javnih funkcionera. Ove ocjene su polazna tačka za njihovo praktično ponašanje i način na koji oni percipiraju svoju društvenu sredinu. Indeksi korupcije ne mogu biti osnova za donošenje direktnih zaključaka o tačnom nivou širenja korupcije.

Kako se indeks lične umiješanosti u koruptivnu praksu temelji na anonimnom priznanju ispitanika, on najbliže ukazuje na „nivo širenja korupcije“. Takođe, do određene mjere, specifične pravne karakteristike korupcije (da obje strane djeluju ilegalno) čine ovaj indeks jednu od rijetkih stvarnih mjera **realnog nivoa širenja korupcije**. U poređenju s dostupnim informacijama institucija za sprovođenje zakona u Jugoistočnoj Evropi, nivo tačnosti procjena empirijskog anketiranja stvarnosti korupcije je znatno viši.

Metoda izračunavanja indeksa korupcije

Metoda koja se koristi za izradu indeksa korupcije uključuje sljedeće korake:

1. Rang (rangiranje od 0-3) se dodjeljuje svakoj vrijednosti indikatora, koji potiče od anketnih pitanja.
2. Svaki rang je ponderisan po procentu ispitanika, koji su odabrali odgovarajući odgovor (isključujući kategorije „ne znam“ i „bez odgovora“).
3. Vrijednost indikatora se izračunava kao zbir procijenjenih rangova.
4. Svaki indeks korupcije sumira vrijednosti nekoliko indikatora, a predstavljen je u statistički propisanoj formi: od 0 (nema korupcije) do 10 (maksimalna korupcija).

Primjer: indeks za širenje korupcije je izrađen na osnovu sljedećeg pitanja:

3. PREMA VAMA KOLIKO JE RAŠIRENA KORUPCIJA U OVOJ ZEMLJI?
(SAMO JEDAN ODGOVOR).

	Rang	Važeći procenat
1 Skoro svi državni službenici su uključeni	3	19 %
2 Većina državnih službenika je uključena	2	42 %
3 Samo pojedini državni službenici su uključeni	1	38 %
4 Gotovo nijedan državni službenik nije uključen	0	1 %
9 Ne znam/bez odgovora	-	-

$$I = 3 \times 0.19 + 2 \times 0.42 + 1 \times 0.38 + 0 \times 0.01 = 1.79$$

Vrijednost indeksa se proteže između 0 i 3. Što je ova vrijednost bliža rang 3, korupcija je rasprostranjenija (prema procjenama ispitanika).

Kako bi izradili grupne indekse, vrijednosti pojedinih indeksa se normalizuju prilagođavanjem njihovih vrijednosti da upanu u raspon između 0 i 10. Normalizovane vrijednosti se zatim sabiraju. Na primjer, indeks za širenje korupcije se normalizuje tako što se njegova trenutna vrijednost (1.79) podijeli s maksimalnom vrijednošću (3,00), i tako dobije svoju normalizovanu vrijednost (0,60). Ova vrijednost se zatim preračunava da se uklopi u skali u rasponu između 0 i 10.